

mo, quod Deum præ illis altiori longe modo cerneret eius anima, persona comprehenderet.

Tertium nihilo plus officit. Visio etenim essentia beatitudinis est, delectatio confectarium. Christi vero animam beatam fuisse, inconcussum dogma est.

Quartum negatur, ob facti discrimen longe maximum. Maior quippe tristitia fuit imminente morte, quam fuerit ante; minusque idcirco cum summo gaudio componenda. Rursum, quod hic maxime notatum velim, non ob id solum gaudium ex visione beata profluens, Passionis tempore repressum dicit Canus noster, quasi absoluta ratione, Deoque ita volente, cum summa tristitia sociari non posset; sed ut suam in nos Charitatem miris omnino modis ostenderet. Hæc vero in extremo mortalis vitæ sacrificio maxime comprobata fuit: nec quod ea extrema mortalis vitæ periodo ingenti miraculo factum est, ad totam retroactam Christi vitam referri propterea potest.

CAPVT IX.

Melchior Canus Divo Stephano Protomartyri nequaquam iniurius ostenditur.

Minus nonnullis arridet Cani responsio, qua gravissimam difficultatem, ex Stephani Protomartyris concione petitam edidit libr. 2. de Locis cap. ultimo. Obiectæ difficultatis summa hæc erat. Genesis 23. versu 16. legimus Abraham locum sepulchri emisit quadringentis siclis argenti ab Ephron filio Seor: At rursus Genesis 33. versu 19. Iacob agri partem, in qua fixerat tentoria, emisit centum agnis a filiis Hemor patris Sichem: Stephanus vero protomartyr concionem ad Iudeos habens, a Luca relatam Actorum 7. narrat versu 16. Iacob, & filios eius in Ægypto defunctos, translatos esse in Sichem, & positos esse in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filiis Sichem. Quo loco duplex videtur aberratio

tio contineri: tum quod Abraham non emisit a filiis Hemor, sed ab Ephron filio Seor: Tum quod Hemor, a quo verius emerit Iacob, non fuerit filius Sichem, sed pater.

Eo ut se nodo Canus expediat, cum varias interpretationum expositiones attulisset, quibus recitata auctorum verba conciliare nituntur; easque partim coactas, partim solvendo nodo impares observasset; Bedæ tandem, & Rabbani solutionem amplectitur; qua nempe contendunt, Stephano id, quod vulgo fere solet, accidisse, ut in longa videlicet narratione, eademque præsertim subita, confuderit nonnulla, & miscuerit: in quibusdam etiam memoria lapsus fuerit, in iis dumtaxat, quæ ad rem parum, aut nihil omnino attinent. Nam causæ, de qua potissimum agebatur, erat intentus. Lucas vero historiæ veritatem retinere volens, ne iota quidem immutavit, sed rem, ut a Stephano narrata erat, exposuit.

Canis sententiam, quidquid æmuli cavillentur, ipsa in primis argumenti necessitas probabilem facit. Quandoquidem vix alia, quæ planæ obiectæ difficultati respondeat, expositio suppetit. Probabilitatem auget Bedæ, ac Rabbani mediæ ætatis scriptorum auctoritas, quos duces secutus est Canus. Venerabilis Bedæ, quem Rabbanus exscripsit, hæc verba sunt in commentariis ad eum scripturæ locum: Docet Genesis, Abraham ab Ephron filio Seor Hethæi in Cariatharbe locum Sepulchri quadringentis argenti siclis emisit, in quo ipse Abraham, Isaac, & Iacob, & Adam Protoplastus sepulti: Itemque Iacob de Mesopotamia reversum, iuxta urbem Sichem, partem agri, quo tabernacula tenderet, ab Hemor patre Sichem datis centum agnis accepisse. Non emit ergo Abraham ab Hemor Sichimita, sed ab Ephron Hethæo, in quo duodecim patriarchæ non sunt sepulti, sed in Sichem. Verum beatus Stephanus vulgo loquens vulgi magis in dicendo sequitur opinionem. Duas enim pariter narrationes coniungens, non tam ordinem circumstantis historiæ, quam causam de qua agebatur intendit. Qui enim insimulabatur adversus locum Sanctum, & legem docuisse, pergat ostendere, quomodo Iesus Christus ex lege monstraretur esse promissus, & quod ipsi nec tunc Moyse, nec Domino nunc

servire voluerint. Hęc ut potui dixi, non præiudicans sententię meliori, si adsit.

Has venerabilis Bedę, & Rabbani Mauri interpretationes mutuatus est vetus auctor glossę ordinarię in actus Apostolicos, necnon etiam Nicolaus de Lyra in suis ad eundem locum commentariis.

Nec defuere secutis inde temporibus magni nominis viri; qui Cani sententiam vel amplexi omnino sint, vel saltem uti probabilem admodum commendarint.

Petrus Lorca Cisterciensis ordinis & Complutensis Academię professor eximius 2. 2. post quęst. 16. in append. ad tract. de fide, disp. 2. memb. 3. num. 24. etsi Melchioris Cani sententiam non paucis displicere notet, eam tamen sibi satis probari significat. Tertio, inquit, obiicitur narratio Stephani, Actor. 7. in cuius explicationem libenter amplecterer responsum sapientissimi magistri Melchioris Cani, libr. 2. de Locis, cap. ultim. Stephanum pro celeritate sermonis, & fervore spiritus alio intentum, pauca illa transmutasse, ut per Iacob, Abraham, pro patre filium dixerit. Nam si id dicamus, primo in scriptura nullum mendacium admittitur: scriptura enim non illo modo refert historiam, sed refert Stephanum ita locutum: Deinde nec Stephano aliquid detrabitur: nam leves illę immutationes historię facile, & absque omni culpa contingere potuerunt. Quin potius scripturę veritas maxime commendatur; quę referens viri sancti sermonem, prout ipse protulit, punctim & verbatim narravit, non omitens illa etiam, in quibus memoria lapsus est. Quę solutio absque omni nota, & scrupulo admitti potest: Tum quia primo tradita est a sancto Beda, & Rabbano in commentariis huius loci: Tum etiam si quid contra obiici potest, illud est, quod Stephanus ante, & post illam narrationem plenus Spiritu Sancto dicitur: In eo autem, qui Spiritu Sancto plenus loquebatur, nefas est admittere non solum mendacium, sed nec lapsum aliquem memorię & linguę, in quo a veritate deviet. Hoc tamen non urget, quia Stephanus dicitur plenus Spiritu Sancto, quatenus erat plenus gratia & sapientia, non tamen quia Spiritu Sancto movente, omnia & singula locutus fuerit. Nec est verbum, quo hoc modo per Spiritum Sanctum locutum fuisse con-

vin-

vincatur. Et certe solutio hęc omnem difficultatem evacuat, & infidelibus plus satisfaciet, qui calumniari non poterunt, aliquid gratis excogitatum esse ad fugam argumenti.

Emmanuel Sa, societatis Iesu, in annotationibus ad hunc locum: Quidam dicunt, Stephanum intentum, ut fit, in aliud, pro Iacob dixisse Abraham, & pro patris Sichem, filii Sichem: Lucam vero fideliter, quod ille dixerat, retulisse. Quę mihi opinio non displicet. Nec enim id repugnat Stephani sapientię, & spiritui, quo plenus erat; accidit enim id interdum sapientissimis, & sanctissimis.

Guillelmus Estius in annotationibus, Stephanum quidem memoria lapsum disertis, distinctisque verbis non asserit: sed id nihilominus adstruit, unde illum memoria lapsum esse, necessario colligas, cum diversas historias in unam ab illo commixtas fuisse contendat. Ita quippe habet: Hic difficultas in historia concilianda. Ac primum leve illud est, quod postremo loco dicitur, Hemor filii Sichem, cum Hemor pater fuerit Sichem. Nam in gręco tantum habetur τῷ Σίχημ, quod iuxta fidem historię Geneleos, & Iosue, vertendum potius erat, patris Sichem. Sed cętera multum discrepare videntur, & continere commixtas diversas historias; nempe de spelunca duplici in Hebron, quam ad Hephron Hethęo emit Abraham, Isaac, Rebbecca, Lia, Iacob, Genes. 23. 25. 35. 49. & 50. & alteram de agro Sichem, quem a filiis Hemor Hethęi patris Sichem emit Iacob centum agnis, ubi sepultus est Iosue. De eo habes Genes. 33. & Iosue ultimo.

Salianus in annalibus veteris testamenti ad annum mundi 2175. num. 8. Gravis hoc loco exoritur difficultas ex cap. 7. Actuum, ubi Divus Stephanus ait, hunc sepulchri locum ab Abrahamo emptum a filiis Hemor filii Sichem: cum hic dicatur emptus ab Ephron filio Seor. Postmodum eorum relata opinione, qui Ephronis patrem binomium fuisse putant, subiungit: verum quia dicitur Iacob emisse partem agri a filiis Hemor patris Sichem, censuit Beda, & Rabbanus, Divum Stephanum duas pariter narrationes coniunxisse, nec tam ordinem historię, quam causam, de qua agebatur, intendisse. Ac demum concludit: Eligat lector utram interpretationem amplecti malit. Ego venerabilis Bedę,

de,

de, & Rabboni expositionem non improbo, cui vides graves, & doctos viros subscripsisse.

Natalis Alexander in Dissertatione Anticritica contra Frassenium, art. 46. difficultatem istam expendens data opera: Si vulgata versio, inquit, seruetur, dicendum, Sanctum Stephanum lapsu memorię duo facta similia confundisse, emptionem scilicet ab Abrahamo factam, de qua Genes. 23. cum ea, quę a Iacobo facta est, Genes. 33. vers. 19. Agrum quidem, in quo erat spelunca duplex, emisse Abraham ab Ephron quadringentis siclis argenti: Iacob vero emisse partem agri, in qua fixerat tabernacula, a filiis Hemor patris Sichem, centum agnis: Stephanum utramque historiam confundisse: sanctum vero Lucam ne iota quidem immutare voluisse in sancti protomartyris verbis. Quam quidem observationem multis confirmat Alexander, variisque contra Frassenii cavillationes momentis confirmat. Tot porro suffragantibus viris doctissimis, an non tibi videtur Canus in tuto esse?

CAPVT X.

Accusatio de vellicato nomine societatis Iesu depellitur.

Scribens Melchior Canus, lib. 4. de Locis, cap. 2. de ecclesia, huiusque nominis potestatem expendens ex epist. 1. ad Corinth. cap. 1. ita habet: Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filii eius Iesu-Christi: Quę sine dubio societas cum Christi ecclesia sit, qui titulum illum sibi arrogant, ii videant an hereticorum more, penes se ecclesiam existere mentiantur. Quo loco Iesuitas, ob arrogatum sibi societatis Iesu nomen, tacite fugillari perspetum est: tamen ut Canus excuset, nonnulli repugnent, qui Lutheranos, & Calvinistas eo loco perstringi dicunt, ecclesię nomen Marcionitarum, & Donatistarum more sibi superbius arrogantes. Verum conatu plane irrito. Canus siquidem non eos ibi designat, ac mor-

mordet, qui penes se ecclesiam existere mentiuntur; sed illos potius, qui societatis Iesu sibi titulum arrogant. Veturque, ne & ipsi, contra mentem apostoli, penes se se ecclesiam existere mentiantur. Quid ergo? nihil ne excusationis habebit Canus, quod id nominis in Ignatii filiis vellicare ausus sit? Dicam ego simpliciter, quod res est: Canum ea etate temporum scripsisse, qua rebus nondum ad liquidum perductis, sinistra nescio quę de nascente societate instituto suspiciones, virorum etiam insignium ingenia occupaverant, quas successu temporis religiosa societas eluit. Nec mirandum idcirco, si sinistram quidpiam de arrogato sibi, ut plurimis videbatur, superbo societatis Iesu nomine fuerit suspicatus vir alias prudentissimus. Fuit enim hæc illi tum temporis cum aliis multis suspicio communis, cuius nobis & domestici societatis, & extranei testes fidem plurimam faciunt.

Franciscus Suarez, tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 1. cap. 1. num. 9. Non defuere, inquit, viri Catholici, & docti arrogantię patrum societatis tribuentes, quod nomen universę Catholicę religionis sibi usurparent: Atque hic primus dicitur fuisse articulus censurę, quam contra societatem universitas Parisiensis edidit.

Cardinalis Sfortia Pallavicinus in vindicationibus societatis Iesu, cap. 6. Certarunt, inquit, nonnulli invidiam creare huic nomini, tanquam superbiori: Accusatio hæc levior videretur, quam ut in eius purgatione immoraremur, nisi grandia Theologorum nomina illam nobis intenterassent.

Jacobus Augustinus Thuanus in historia, tom. 1. lib. 15. Iesuitę postea, inquit, novo, atque, ut plerisque visum est, superbo nomine appellati sunt. Quibus paria refert Alexander Ziliolus in historia rerum memorabilium, part. 1. libr. 9. pag. 141.

Et quidem academia Parisiensis in iudicio, quod instante augustissimo Galliarum senatu, de nascente societate tulit anno 1554. die 1. Septembris, cuius fragmentum exscribit Nicolaus Orlandinus in historia societatis suę, part. 1. libr. 15. num. 45. Hęc nova societas, inquit,

quit, insolitam nominis Iesu appellationem peculiariter sibi vindicans, &c.

Conventus etiam episcoporum Gallie Pisiaci congregatorum anno 1561. patres societatis Parisiis admit- tendos censuit, ea inter alias conditione, ac lege, ut Ie- suitarum, aut societatis Iesu nomen deponerent: *Que cette Compagnie des Iesuites estoit recue par forme de so- cieté & College, & non par forme de Religion nouvelle- ment instituée, a la charge quils seroient tenus de prendre autre titre, que de Iesuites, ou de la société de Iesus, &c.* Vti fusius legere est apud Stephanum Pasquier, in ora- tione pro academia Parisiensi, habita in augustissimo Gal- liarum senatu, anno 1564. quam ex integro inseruit lib. 3. disquisitionum, seu ut gallice scribit, *des Recherches.*

Quæ omnia non idcirco sunt a me recitata, ut vel id nominis religiosi viris ereptum velim, vel etiam iure a quoquam vellicatum existimem: sed ut omnes intelli- gant, hanc primitus infedisse viris etiam maximis opinio- nem, quæ Melchiori nostro, antequam subobscuri ini- tio rebus nonnihil lucis accederet. Nec idcirco laudatissi- mo Theologo succensendum, si quid superbiæ ea in ap- pellatione initio suspicatus sit, tot, ac tantis in eandem suspensionem adductis viris variorum ordinum spectatissi- mis, antequam Gregorius XIV. anno 1591. suspensionem demum omnem amovisset, ita peculiari diplomate decer- nendo: *Statuimus, nomen societatis Iesu, quo laudabilis hic ordo nascens a sede Apostolica nominatus est, & hæc- tenus insignitus, perpetuis futuris temporibus in eo retinendum esse.* Imo præ cæteris venia dignior habendus est Canus, qui quod de nova illa societatis Iesu appellatione iudicium fecit, modeste admodum, & oblique duntaxat innuit, quod alii plerique apertis, & invidiosis declamationibus prodiderunt.

CA-

CAPVT XI.

Iudicii Pontificii in Religiosis institutis approban- dis indeficientia, qualis a Melchiore Cano ne- gata sit, explicatur.

ECclesiæ in religiosi ordinibus approbandis indeficien- tiam a Melchiore Cano negatam, libr. 5. de Locis, cap. 5. multi volunt, eiusque ea de re iudicium summæ temeritatis arguunt, atque audaciæ. Sic porro ille eo lo- ci: *Ordines igitur vel probare, vel refellere, quoniam non e scientia id solum, sed etiam e prudentia pendet, non ad ea pertinet, in quibus summus pontifex errare nequit.* Quod subinde multis ostendit argumentis.

Si quis tamen Cani mentem intimius explorare ve- lit, nihil ab eo traditum inueniet, quam quod Theologo- rum vulgus agnoscit. Duo quippe in instituendis ordini- bus fecernunt prudentissime: primum, quod ad substan- tiam ordinum spectare dicunt, vota scilicet, legesque, quibus viri religiosi ad Christianam perfectionem veluti manu ducuntur? Alterum, quod ad circumstantias institu- torum ordinum, multitudinem scilicet, necessitatemque pro temporum, locorumque ratione, pertinere volunt. In primo decernendo, non in altero, ecclesiam falli nes- ciam communiter docent. Hoc ipsum dedita opera pro- pugnat Franciscus Suarez, ex iis scilicet unus, qui in Melchiorem Canum liberius declamant, tom. 3. de Re- lig. libr. 2. cap. 17. num. 18. *Omnino sentiendum, & di- cendum est, non posse errare pontificem in approbatione reli- gionis, quoad iudicium de honestate, & sufficientia talis mo- di vivendi, ut sit status perfectionis acquirenda, seu reli- gionis; quidquid sit de approbatione practica, quoad licen- tiam, & facultatem introducendi de novo aliquam religio- nem, & quoad iudicium prudentiale, in quo talis conces- sio fundatur.*

Dissertius vero, & explicatius Dominicus Bañez, in 2. 2. quæst. 2. art. 10. dub. 8. concl. 5. *Possibile est, summum*
Tom. I. pon-

pontificem ex negligentia, aut ignorantia, aut falsa informatione aliquo modo errare, secundum prudentiam, in approbatione, & confirmatione plurium religionum, quam opus erat in ecclesia Dei. Nunquam tamen huiusmodi error cedit in perniciem ecclesie, quamvis quibusdam possit esse nocivus. Utraque pars conclusionis facile a nobis probabitur: Nostre conclusio ita est intelligenda, ut error, qui contingere potest in confirmandis Religionibus, non sit maior, quam qui accidere potest in multiplicatione legum ecclesiasticarum de iis rebus, quæ ad salutem necessariæ non sunt, ut ita, vel aliter fiant, nisi solum propter legis obligationem. Cum igitur in huiusmodi communibus legibus, iuxta communem etiam opinionem doctorum, possit summus pontifex minus prudenter procedere, non est quare timeamus asserere, quod etiam in confirmandis tot, tamque variis religionibus, ex quibus in ecclesia confusio potest oriri, & talia incommoda ad perfectam ecclesie, & tranquillam gubernationem emergere, possit etiam summus pontifex minus caute aliquam, vel aliquas religiones approbare, & confirmare.

Quid aliud amabo Canus noster? perspicua eius verba sunt, modo quis mentem intendat. Ordines, inquit, vel probare, vel refellere, quoniam non e scientia id solum, sed etiam e prudentia pendet, non ad ea pertinet, in quibus summus pontifex errare nequit. Ea igitur parte pontificii iudicii deficientiam admittit, in qua non scientia, sed prudentia duce decernit. Scientia porro duce de religioso status substantia iudicat, prudentia vero de accidentibus.

Et vero nihil aliud suis in probationibus inculcat vir eruditus, quam de accidentibus, & circumstantiis, multitudine scilicet, & utilitate religionum verti questionem. Duplici enim capite assertionem tuam evincit: Primo, quod nimia religionum multitudine nonnunquam exortæ sint querimonie in conciliis, scilicet Lateranensi, & Lugdunensi: Secundo, quod nonnullæ primitus approbatæ, successu temporis, mutatisque rerum conditionibus, ut noxiæ, vel certe inutiles extinctæ sint. Quapropter dum ait, *imbecillum eorum argumentum est, qui ex huiusmodi privilegiis, quæ iis facile temporibus vel conceduntur, vel potius extorquen-*
tur,

tur, novas religiones non aliter, ac de cælo lapsas excipiendas esse confirmant; eas quoque, quæ nullam regulam ex approbatis habent, nullam vel a suis editam profitentur: non ipsam novarum religionum substantiam infectatur, sed contectaria accidentia, ex privilegiis extortis consecuta, quibus demum evenire solet, ut noxiæ tandem, & inutiles habeantur. Vnde & concludit: *Nostro hoc sæculo tam multæ sunt religiones a pontificibus confirmatæ, ut qui eas omnes tueri voluerit, tanquam ecclesie vel utiles, vel necessarias, hic imprudentiæ, ne dicam stultitiæ nomine, iure optimo, summisque rationibus arguatur.* Quod quam verum certumque sit, paulo post probavit eventus, dum Pius Quintus pontifex sanctissimus ordinem Humiliatorum ab ecclesia iustulit, aliique subinde pontifices alios ut inutiles iustulere.

Nihil ergo a Melchiore Cano hoc de argumento dictum existimo, quam quod Theologi de more docent: adeo ut mirari mihi subeat, litem illi hac ipsa de causa fuisse a plurimis intentatam. Quanquam, ut fatear ipse quod censeo, in eum commoventur aliqui paulo vehementius, quod suum fortasse institutum oblique ab eo vellicatum putent; cuius, ut arbitrantur, confirmationem ætate sua recentem moleste tulerit. Sed cum id Cani verba non postulent, non est de religiosissimo viro, episcopoque dignissimo temere pronunciandum, nec interni animi sentus inculandi sunt, ubi innoxia verba se produnt.

Non desunt qui, ut maiorem illi invidiam creent, factam eo loci in prioribus editionibus de societate recens confirmata expressam mentionem dicunt; quæ tamen e posterioribus a prudentibus curatoribus expuncta sint. At id pro arbitrio dictum, cuius nulla probatio. Et quidem extant hic Patavii, ubi hæc scribo, primæ editionis anno 1563. Salmanticæ, apud Matthiam Gastium adornatæ exemplaria duo; alterum quidem in celebri Abbatia Divæ Iustinæ, alterum in Cænobio Divi Augustini, in quibus ne verbum quidem, quod a posterioribus dissideat editionibus deprehenditur: nec dubitandum, quin

cætera omnia eiusdem primæ editionis exempla per omnia,
& in omnibus congruant.

Addunt iidem Cani ofores, istiusmodi priorum editionum specialem societatis instituti mentionem habentium codicem ab Ozorio visum, quo & ipse ad eiusdem confutationem usus sit. Sed & Ozorius ipse, qui Cani sententiam perperam ac latius, quam par est, intellectam prolixè confutat, part. 2. institutionum moralium, libr. 5. cap. 7. nihil vel de fugillata ab ipso nominatim societate, vel de prioribus editionibus aliter, quam hodiernæ habeant ferentibus, omnino habet. Subiungunt pari fidentia, ac libertate iidem reprehensores, seruari illorum codicum unum Romæ in quadam Bibliotheca. At quæ sit illa, ne innuunt quidem; quod profecto, si res ipsa sic esset, diligentius adnotassent: adeo ut perspicuum sit, fervidiores illos Cani accusatores nil nisi verba dare, ut decantatas sæpe nãnias, atque fabellas speciosis pigmentis obducant.

Paris levitatis est alterum a Morerio in Dictionario Historico exaratum commentum, & a Dupinio transcriptum, in nova Bibliotheca scriptorum Ecclesiasticorum, tom. 17. sæculo 16. *Academiam Salmanticensem Cani consilio repugnasse Philippo secundo Hispaniarum regi dato, de iustitia belli adversus quemcumque suprema etiam in terris dignitate fulgentem inferendi, ubi de tuendis coronæ iuribus ageretur.* Cuius quidem assertionis testem Nicolaum Antonium Bibliothecæ Hispanicæ scriptorem advocat Morerius. Tantum enim abest, ut Cani consilio Academiam Salmanticensem repugnasse significet Nicolaus Antonius, ut potius id consilii Philippo datum asserat, non sine totius Collegii Salmanticensium Theologiæ, ac iuris doctorum suffragatione.

CAPVT XII.

De S. Augustino temere depresso circa immortalitatem, & originem animarum, querela repellitur.

Lippis, & cæcis scripsisse Carterium puto, dum in suis adversus Canum exostulationibus, eidem fidenter affingit, quod Augustino licentius insultarit, libr. 12. de Locis, cap. 15. ubi post insinuata nonnulla scripturarum oracula, quibus sanctissimus doctor animæ immortalitatem colligere sibi visus erat, ita subiungit Canus noster: *Quod Augustinus affirmat, ex lege Moysis esse cæteris evidentius, id ne probabile quidem mihi videri solet, ut animas ab interitu vindicemus.* Solis quippe oculis opus est, ut internoscat quisquis iis uti voluerit, ea a Carterio corrasa Melchioris Cani verba non certam summi viri sententiam continere, sed verius obiectionem, cui ille multis interiectis respondet ad finem capitis, ibi: *Sed iam tempus est, ut obiectiones oppositas repellamus, &c.* Quapropter in refellenda criminatione adeo futili operam ludere nolim.

Meliori fortasse fide, at non ita insigni eruditionis, ac doctrinæ specimine Canum lacescit idem Carterius, quod Augustinum in eam opinionem, quæ animas a parentibus generari docet, magis inclinasse, dixerit; sequè eam hodie tanquam errorem condemnare significarit, libr. 12. de Locis, cap. 15. Ecquis enim nesciat in eam re ipsa sententiam inclinasse Augustinum, aut certe hæsisse dubium, num ex traduce fierent animæ nostræ; certoque posuisse, quæstionem illam totam ad fidem Catholicam minime pertinere? Quod unum Augustino tribuit eo loci Canus noster. In eo quippe totus est sanctissimus doctor, quatuor ferme libris editis de origine animæ, tribus ad Optatum dats epistolis, alteraque Hieronymo inscripta, quæ est 28. ac demum, libr. 10. de Genesi ad literam, cap. 6. & sequentibus. Id porro citra præsulis Hipponensis iniuriam,

riam, pro sui conditione temporis, ut erroneum reiicere potuit Canariensis episcopus, quod ille pro ætate quidem sua innoxie, & inculpate tradiderat. Augustini enim ætate, ac tum deinceps, ad undecimum usque sæculum, dubia in ecclesia Catholica quæstio erat de origine animarum: patrum quidem aliis eas in singulorum hominum conceptione a Deo creari opinantibus; aliis non creari illas a Deo, sed ex parentis anima traduci statuentibus: ut plane Augustini dubitatio veterum patrum suffragatione niteretur. Quod multis adversus Bellarminum momentis evincit Cardinalis Henricus de Noris in vindiciis Augustinianis, cap. 4. §. 3. Secutis vero temporibus tam altas in scholis Theologorum radices egit ea sententia, quæ singulas singulis corporibus creari a Deo animas ponit, ut a multis inter fidei capita numeretur. Quid ergo peccavit Canus, quamve Augustino irrogavit iniuriam? Etsi enim diversa senserint ambo, uterque tamen pro sui conditione temporis recte sensit.

Neque enim in iis numerandus est Augustinus, neque a Melchiore Cano numeratus est unquam, qui animas per corporeum semen traduci, cum Tertuliano commenti sunt: (quem sensum hereticum pronunciavit Doctor Angelicus, prima part. quæst. 118. art. 2.) cum & id diserte damnarit Hipponensis Antistes, epist. 157. ad Oceanum: *Illi, qui animas ex una propagari asserunt, quam Deus primo homini dedit, atque ita eas ex parentibus trahi dicunt, si Tertuliani opinionem sequuntur, profecto eas non spiritus, sed corpora esse contendunt, & corpulentis seminibus exoriri. Quo perversus quid dici potest?* At id unum ut summe voluit, seu verius de hoc uno dubitavit, *Vtrum incorporeum animæ semen, sua quadam occulta, & invisibili via, seorsum ex patre currat in matrem, cum sit conceptus in femina? An, quod est incredibilius, in semine corporis lateat?* Quod quidem incorporeum semen, seu materiam spiritualem, ex qua fieret anima, captu semper difficilem existimavit: maxime vero libr. 7. de Genesi ad literam, cap. 7. ubi tam multa de ea quærit, nihil certo definiens, statuensque, *An illa spiritualis materia, si fuit ulla, unde anima fieret; vel si est ulla, unde ani-*

animæ sunt, quod ipsa est? Quod nomen, quam speciem, quem usum in rebus conditis tenet? Vivit, an non? &c.

CAPVT XIII.

De commissis invicem Romanis pontificibus Pio II. & Sixto IV.

HAud multo æquior in Canum Theophilus Raynaldus diatriba 2. de immunitate Cyriacorum, cruda in eum verba iaciens, quasi Romanos Pontifices in edendis decretis humano affectu ductos scripsisset, libr. 5. de Locis, cap. 5. *Nec sapientior fuit idem Canus (Theophili verba sunt) in negotio stigmatum sanctæ Catharinæ Senensis, quæ a Sixto IV. ordinis Minorum abrogata, & soli sancto Francisco adscripta, affirmat admissa a Pio II. Senensi, quippe Beatæ Catharinæ cive. Videndus libr. 5. de Locis, cap. 5. Quasi pontifices colludere, & ex sæculi, ac carnis legibus moveri, ad decernenda plane contraria, res sit flocci facienda.*

Iniqua profecto, si uspiam alibi, accusatio. Certe Sixtum Quartum sacras Divæ Catharinæ imagines cum stigmatibus pingi deinceps vetuisse, pictasque deleri iussisse anno 1483. indubitata res est, historicorum bene plurium testimonio confirmata. Nec minus certum, Pium secundum, re plenius discussa, non modo pictas illas cum stigmatibus imagines permisisse, verum etiam eo sacrorum stigmatum privilegio donatam Divam Catharinam carmine celebrasse:

*Quem latet virtus, facinusque clarum,
Quo nequit dici sanctius per orbem?
Vulnerum formam miserata Chrysi
Exprimit ipsa.*

Quam subinde litem prædicatores inter & Franciscanos pendentem, Urbanus Octavus ex sacre Rituum congregatio-

tibnis consulto, die 16. Februarii 1630. multo disertius firmiusque prædicatoribus adiudicavit. Non ergo culpandus Canus, quod illud Romanorum pontificum in factis duntaxat historicis invicem dissidentium exemplum dederit. Nihil quippe certius, & exploratius. Reprehensionem ut ut maxime obnoxius videretur, si Sixtum Quartum, & Pium Secundum humanis duntaxat affectibus ductos inuisset, ut ita pugnancia decernerent. At nihil eiusmodi Canus noster, sed ita simpliciter: *Sixtus IV. docuit Divam Catharinam Senensem stigmata non habuisse; non defuit, qui contra iudicaret. Neutrius pontificis iudicium ad ecclesiam spectat; utrumque aut probare, aut improbare sine fidei discrimine possumus.* Vbi ne Franciscana quidem Sixti Quarti professio, aut Pii Secundi patria, nomenve, unde ad contraria decernenda moti credi possent, infirmantur.

CAPVT XIV.

De obiecta pontificibus negligentia, & oscitantia in castigandis Divorum historiis.

RAyraudum ancipiti, & æquivoco verbo lusisse existimabam, dum Canum nostrum læsæ pontificiæ maiestatis reum agit diatriba 2. de immunitate Cyriacorum a censuris, quod is lib. 11. de Locis, cap. 6. obiter inuisset, in castigandis, corrigendisque rerum sacrarum historiis, Divorumque, ut aiunt, legendis, *Romanorum pontificum prudentiam, & diligentiam desiderari.* Id enim a religioso præfule haud dubie dictum arbitrabar, ut pontificum hac in parte diligentiam, prudentiamque requiri, seu hanc illis necessario adesse significaret; quod tetricus censor pro deesse, ac deficere perperam accepisset, ut cavillandi ansam ariperet. Priori quippe sensu verbum hoc a latinissimis etiam scriptoribus interdum accipi nemo nescit. Cicero pro Quintio, qui in vita rationem summi officii desideremus, & instituta bonorum viro-
rum

rum requiramus. Libr. 5. epist. 104. ad Atticum: *Hæc longam desiderant orationem.* Verum cap. 6. libr. 11. de Locis semel & iterum evolventi mihi, afficta Melchiori verba reperire minime contigit: ac fallor maxime, si quis ea sit reperturus: cum privatos ibi duntaxat scriptores perstringat, qui in Divorum præsertim prodigiis describendis sparsos rumores & exceperere, & scriptis etiam ad posteros retulere: quorum in libris miraculorum monstra sapius, quam vera miracula legere sit; nulla Romanorum pontificum mentione facta, quorum prudentiam, ac diligentiam in ea sacrorum dehonestatione castiganda, corrigendaque desiderari significarit. Vt quid ergo tam amarulenta Theophili Raynaudi in modestum, ac moderatum Theologum declamatio? *Huius sacrorum dehonestationis culpam omnem in pontifices refert superciliosus censor, solo nomine Canus, dicens eorum hac in parte prudentiam, & diligentiam desiderari.* Itaque dormitant, vel etiam altestertunt pontifices, dum Canus solus vigilat; & inimico homine superfeminante zizania fabularum, pro sacris historiis socordes, iudice quidem Cano, pontifices viam muniunt ad abrogationem fidei omnibus sacris historiis per cordatos faciendam. Gerra profecto, gerra, eæque vanissimæ viri ferrei oris, animique (ut minus loquar), parum prudentis, & cauti in clarissimo Theologo deprimendo.

Non antea institutis hinc vindicationibus finem imponam, quam stupendam Ambrosii de Altamura cespitationem lectorum oculis sistam, arguamque; (etsi nihil ad clarissimi Theologi defensionem res ista pertineat) qui Melchiorum Canum nepotis sui initio libri 11. meminisse ait, illiusque gratia volumen illud edidisse, illique, nisi prius fato celsisset, nuncupaturum fuisse. Vah pinguem errorem, putidumque anachronismum! de patre siquidem non de nepote loquitur Canus. Perspicuus adeo locus est, ut oculis tantum egeat, non interprete. *Superiorem locum, inquit, vixdum finieram, & ecce nuntius affertur, parentem meum charissimum Viennæ diem extremum obiisse: Cum autem ego illi meas has lucubrationes nuncuparem, scilicet a laboribus, quos eius potissimum causa susceperam, aliquandiu cessatum est, &c.*